

HUR TRYGGT BLEV DET?

“Frågan är om dessa trygghetsskapande åtgärder faktiskt leder till en ökad trygghet? Skapar de verkliga mervärden i stadsmiljön?”

INNEHÅLL

INLEDNING2

Metod3

Hur kan stadsbyggnad skapa trygghet.....4

FURUTORPSPLATSEN 5

Om projektet6

Effekter7

Slutsatser: Furutorpsplatsen.....8

TJEJTRAPPAN 9

Om projektet10

Effekter11

Slutsatser: Tjejtrappan 12

WOODHILLS TUNNLAR 13

Om projektet14

Effekter15

Slutsatser: Woodhills tunnlär 16

NOORSKENS TUNNEL 17

Om projektet18

Effekter19

Slutsatser: Noorskens tunnel.....20

HUR TRYGGT BLEV DET? 21

KÄLLOR 26

MEDVERKANDE ARKDES

Karin Svensson

MEDVERKANDE SPACESCAPE

Tobias Nordström

Karin Lundgren

Sofia Masrour

MEDVERKANDE I INTERVJUER

Moa Sundberg, Helsingborgs stad

Josette Dahlin, Helsingborgs stad

Vesna Vasiljkovic, Tengbom Helsingborg

Andreas Blom, Kollektivet Livet

Fredrika Friberg, Nacka kommun

Emelie Roupe, fd Huddinge kommun

Katja Andersson Teleman, Topia landskapsarkitekter

INLEDNING

SYFTE

På uppdrag av ArkDes (Arkitektur- och designcentrum) har Spacescape genomfört en effektstudie av fyra projekt med uttalad ambition att öka den upplevda tryggheten. Syftet med effektstudien har varit att utvärdera genomförda åtgärder baserat på besökarnas upplevda förbättring av tryggheten på platsen.

AVGRÄNSNING

I studien ingick fyra projekt/platser;

- Furutorpsplatsen -Helsingborg
- Tjejtrappan, Gustav Adolfs - Helsingborg
- Woodhills tunnlar, Skogås/Trångsund - Huddinge
- Noorskens gångtunnel, Fisksätra - Nacka

Valet av platser gjordes av ArkDes och avgränsades till projekt som haft ett uttalat mål att skapa ökad trygghet på platser som tidigare identifierats som otrygga.

Projektets tidsomfattning har inneburit att effekterna endast kunnat studeras genom observationer och platsintervjuer med besökare under en kväll i december-januari per plats. Dessa har sedan kompletterats med längre intervjuer med projektägarna.

BEGREPPSLISTA

Säkerhet

Säkerhet definieras som människors faktiska utsatthet för bl.a. brott (BRÅ, 2018).

Trygghet

Trygghet handlar om den upplevda oron eller risken att utsättas för brott. Känslan av otrygghet är subjektiv och beror på individens fysiska förutsättningar, ålder, kön, socioekonomi och etnisk bakgrund (Ceccato, 2016).

Om du är kvinna, mellan 20-24 år, boende i flerfamiljshus eller har föräldrar som inte är födda i Sverige upplever du i snitt en större otrygghet (BRÅ, 2018). Enligt Myndigheten för samhällsskydd och beredskap är gator och torg kvällstid de miljöer som är mest otrygga (MSB, 2011).

Jämställd stadsplanering

Jämställd stadsplanering kräver ett jämställdhetsperspektiv i alla steg av planeringsprocessen och att ställa frågor som: Hur arbetar vi? Vem är det vi bygger för och på vilket sätt gör vi det? Får besluten och planerna olika konsekvenser för kvinnor och män, flickor och pojkar? Vem är det som planerar och vem bygger? (Boverket, 2018a).

Designdialog

Designdialog är en forskningsbaserad metod som används för att involvera många i ett tidigt skede av en bygg- eller planeringsprocess. Utgångspunkten i dialogen är designens funktion och vilka behov som kan fyllas med hjälp av fysiska förändringar (Boverket, 2018b)

BELYST OCH FÄRGSATT TRAPPA I NOORSKENS TUNNEL

METOD

För att följa upp effekterna av fyra genomförda projekt på olika platser i Sverige har både intervjuer och observationer genomförts. Detta för att få en upplevelse av hur projektägarna och människor som använder platsen beskriver effekterna av åtgärderna. Platsbesök och observationer genomfördes under vintern 2018-19 för att få en uppfattning om hur och hur ofta människor besöker platsen samt hur platsen ligger i förhållande till andra platser i staden.

INTERVJUER

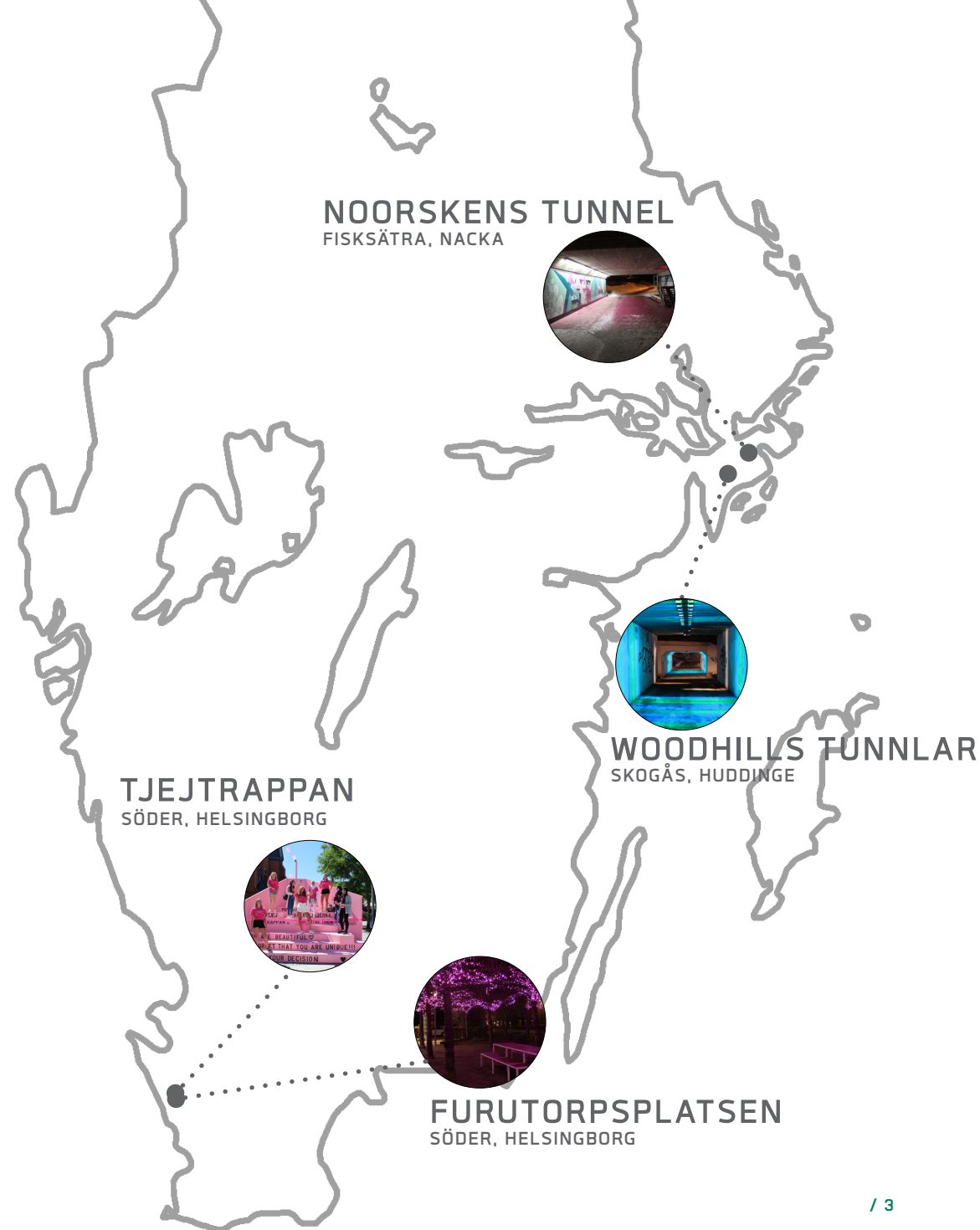
Intervjuer av projektägare har genomförts för att få en bild av hur de som genomförde projekten upplevde processen och åtgärdernas resultat och effekter. De projektägare som intervjuats är representanter för:

- Kommuner: Helsingborgs stad, Nacka kommun och Huddinge kommun
- Konsulter: Tengbom arkitekter (Tjejtrappan) och Topia landskapsarkitekter (Woodhills tunnlar) och Andreas Blom, konstnär från Kollektivet Livet (Noorskens tunnel)

För att få en uppfattning om hur användare av platserna upplevde effekterna av åtgärderna har totalt 140 platsintervjuer genomförts under december 2018 – januari 2019. Det motsvarar 30 intervjuer per plats och utöver det kontaktades fritidsgården och fotbollsklubben som var involverade i två av projekten.

OBSERVATIONER

Gångflödes- och vistelseobservationer genomfördes under december 2018 – januari 2019 för att få en uppfattning om hur platserna användes. Då observationerna inte genomfördes under högsäsong för utevistelse i Sverige är resultatet inte representativt för hur platserna används över året.

HUR KAN STADSBYGGNAD SKAPA SOCIAL TRYGGHET?

Trygghet formuleras här som den upplevda risken att bli utsatt för brott. Trygghet är på så vis en upplevelse som skiljer sig mycket åt mellan olika människor. I staden kan givetvis också upplevelsen av otrygghet på en plats skilja sig åt beroende på vilken tid på dygnet som avses. Generellt finns dock vissa stadsmiljöegenskaper som visat sig ha stor betydelse för trygghet och som här är intressanta att lyfta fram. Egenskaperna finns både beskrivna i forskningen och har återkommit i Spacescapes många lokala undersökningar om trygghet i samband med stadsbyggnadsprojekt.

Enligt Tryggare Mänskligare Göteborg, Boverket och BRÅ sammanfaller upplevelsen av trygghet ofta med närvaron av andra människor som har "ögon" på platser eller stråk (2010). Även i Botryggt 05 finns riktlinjer för hur trygga stadsmiljöer kan skapas (Polismyndigheten i Stockholms län, 2005) och där den informella övervakningen i form av förbipasserade och bebyggelsens entréer och lokaler i gatuplanet lyfts fram.

ÖGON I FORM AV BEBYGGELSE

Bebyggelsen har möjlighet att fungera som "ögon" mot gator och offentliga platser om de har entréer och lokaler i gatuplan eller bostadsfönster vända ut mot gatan.

"The fear of crime is a diffuse psychological construct affected by a number of aspects of urban life." Wesley G. Skogan

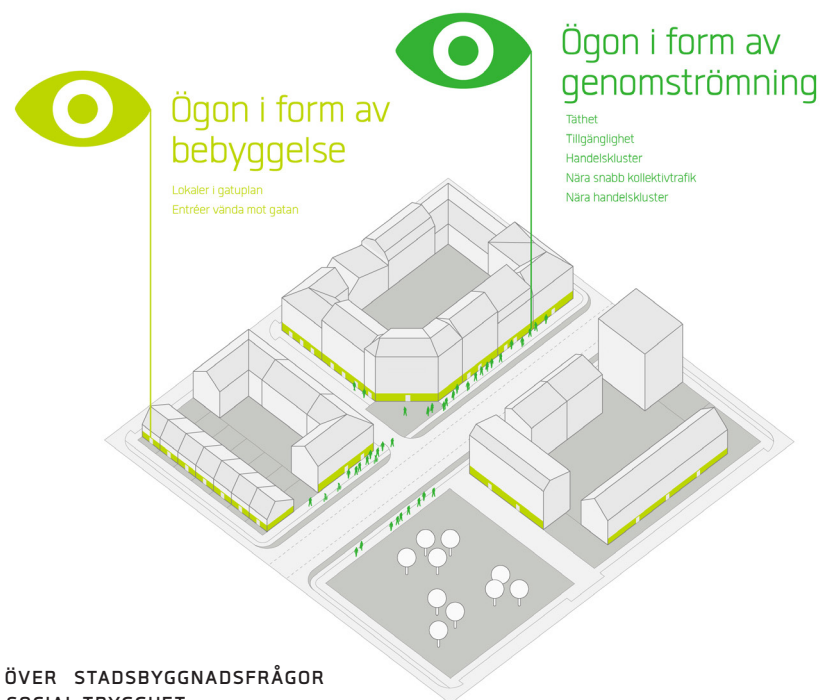

ILLUSTRATION ÖVER STADSBYGGNADSFRÅGOR SOM PÅVERKAR SOCIAL TRYGGHET

ÖGON I FORM AV GENOMSTRÖMNING

Potential för informell övervakning från förbipasserande skapas av gatans tillgänglighet i staden, närheten till omgivande större attraktioner och till omgivande täthet. Utöver dessa grundläggande förutsättningar kan givetvis även en attraktiv stadsmiljö attrahera ökad genomströmning. I många fall upplevs också en mix av besökare som trygghetsfrämjande.

ÖVERBLICKBARHET OCH VÄGVALSFRIHET

Överblick genom god belysning, ej skymmande grönska och väl överblickbara stråk och platser där det är enkelt att välja annan väg är också av stor betydelse för upplevelsen av trygghet (Andersson, 2004).

FURUTORPSPLATSEN

SÖDER, HELSINGBORG

FURUTORPSPLATSEN, HELSINGBORG

Furutorpsplatsen ligger på Söder i Helsingborg och projektet är en del av en större satsning för ökad trygghet i stadsdelen.

OMRÅDESINSATSER PÅ SÖDER

Arbetet på Söder inleddes under 2016 efter att Polismyndighetens trygghetsmätning visat att stadsdelen är ett av de mest otrygga områdena i landet. Med det som bakgrund inledde Helsingborgs stad en fördjupad nollmätning på plats i stadsdelen och en så kallad trygghetsturné för att utmejsla problembilden. Resultatet visade att en fjärdedel av utfrågade kvinnor och män i åldrarna 20 – 30 upplevde att sexuella trakasserier och trakasserier, generellt av män i grupp, påverkade tryggheten. Även undersökningen *Ung livsstil* visade att unga tjejer på stadsdelens skolor upplevde samma problematik.

Parallellt med detta tog Helsingborgs stad fram en *Handlingsplan för trygghet i stadsmiljön*, vilket resulterade i metoder för trygghetsskapande fysiska åtgärder och områdesinsatser. Både Furutorpsplatsen och Tjejtrappan var senare en del i arbetet att testa handlingsplanens metodik på olika platser på Söder.

FURUTORPSPLATSEN

I trygghetsturnén och nulägeskarteringen blev Furutorpsplatsen utpekad som särskilt otrygg med en historia av våldsbrott och öppen narkotikahandel.

För att komma fram till val av åtgärder involverades bl.a. närboende studenter i vidare dialog för att komma med inspel om vad som behövde förbättras på just Furutorpsplatsen.

Resultatet blev att försöka aktivera hela parken med utegym, förbättrad lekplats och den sociala installationen "långbordet" som togs fram i samarbete med White arkitekter, konstnären Ebba Matz och möbelproducenten Nola. Samtidigt sattes nya belysningsmaster med integrerade kameror upp. Fyra av kamerorna är så kallade "smarta kameror" som är rörliga och kan styras direkt av polisen.

För att förbättra överblickbarhet och öka antalet möjliga vägval genomfördes gallring av buskage och flera möjliga entréer in och ut från parken tillfördes.

Projektägare

- Helsingborgs stad
- White arkitekter, Ebba Matz och Nola

Fysiska åtgärder

- Upprustad lekplats och utökad del för äldre barn
- Nytt utegym
- Social installation - "Långbordet"
- Nya gångvägar som blev belysta
- Tog bort buskage
- Övervakningskameror
- Ny belysning

LÄGET I STADEN - HELSINGBORGS STAD

EFFEKTER

INTERVJUER PROJEKTÄGARE

Enligt Helsingborgs stad har effekterna av satsningarna i Furutorpsplatsen lett till att parken befolkas av fler olika grupper än tidigare, tack vare tillkomsten av utegym, större lekplats och långbordet som möjliggör picknick och fest i parken.

Det ökade belysningen och övervakningskamerorna har lett till att gängen, som tidigare figurerat på platsen och bl.a. setts sälja narkotika, har flyttat på sig.

Enligt Helsingborgs stad och i deras kommunikation med den lokala polisen är det för tidigt att dra slutsatser om var gängen flyttat, och om förflyttningen innebär problem på en ny plats. Men kommunen resonerar att det är ett viktigt signalvärde att inte tillåta öppen organiserad brottslighet i stadens bästa offentliga rum.

På frågan om vad staden eventuellt hade gjort anorlunda givet resultat svarade Moa Sundberg och Josette Dahlin att de önskar att processen hade tillåtit ta längre tid.

INTERVJUER FURUTORPSPLATSEN

Enligt platsintervjuerna har åtgärderna fått stora positiva effekter för känslan i parken, dels tack vare aktiveringen av platsen som gjort att fler använder t.ex. långborden och grillplatser för umgänge etc.

”Det är ju betydligt mer folk här nu.” Man 20 år

Även de som intervjuades på plats bekräftade att gängen flyttat på sig, som en effekt av att övervakningskameror satts upp.

”Det är ju bättre med kameror, gängen har flyttat på sig i alla fall, så det är bra.” Kvinna 30 år

Ungefär en tredjedel uppgav dock att parken fortfarande kändes otrygg, även om det blivit bättre. Stora ytor i mitten av parken upplevdes som väldigt mörka, vilket blir en kontrast till de strålkastare som omringar platsen. För att skapa bättre belysning i mitten efterfrågades en liknande ljusinstallation som finns utanför Helsingborgs stadsbibliotek.

I övrigt menade de som befann sig på platsen att det finns begränsningar i vad fysiska förändringar kan åstadkomma på kort tid när det finns problem med dåligt rykte och en känsla av att säkerheten är låg och hög känsla av otrygghet relaterad till tidigare händelser av våldsbrott.

OBSERVATIONER

Observationerna på Furutorpsplatsen visade att en majoritet av gående kommer in i parken via körsbärsblomningen i det sydvästra hörnet och genar över den mörkaste delen av parken, totalt passerande ca 160 personer i timmen.

Observationerna genomfördes en kväll i december, vilket delvis förklarar varför få vistades på platsen. De få som stannade upp satt antingen på bänkar i mörkret, på en bänk och rökte i anslutning till körsbärsbelysningen eller stannade upp för att fotografera körsbärslamporna.

”Mer belysning, dom hade kunnat ha samma belysning på fontänen här som utanför biblioteket. Nu blir det väldigt mörkt på vissa ställen eftersom dom typ satt upp strålkastare.” Kvinna 25 år, om vad som skulle göra platsen tryggare

Flera av platsintervjuerna visade att mitten av Furutorpsplatsen fortfarande upplevs som mörk och där önskas belysning i fontänen likt den som finns utanför Helsingborgs stadsbibliotek.

SLUTSATSER: FURUTORPSPLATSEN

1. Fler aktiviteter så som utvecklad lekplats, utegym, grillplaster och långbordet har fått nya grupper att vistas mer på platsen

Både intervjuer på plats och samtal med Helsingborg stad bekräftar att nya aktiviteter har lockat nya grupper att stanna upp och vistas mer på platsen. Under platsobservationen kunde Spacescape konstatera att körsbärsblomningen i sig fungerar som en attraktion och lockar in besökare in i parken för att exempelvis ta en bild.

2. Ny belysning ökar den upplevda tryggheten på platsen, men skapar samtidigt "mörkare" platser runt om

Samtliga tillfrågade på Furutorpsplatsen tyckte att belysningen, i form av strålkastare runt parken, hade förbättrat överblickbarhet och tryggheten i parken. Flera beskrev dock att den starka belysningen, i vissa delar av parken, samtidigt skapat skarpa ljuskontraster i mitten av Furutorpsplatsen och mellan strålkastare.

3. Kameraövervakning har ökat tryggheten bland besökarna. Gång som tidigare gjort platsen mindre trygg har flyttat på sig.

Både Helsingborgs stad och platsintervjuerna vittnade om att de "gång" som tidigare befolkade platsen, och skapade otrygghet för andra, har flyttat på sig. Svarande på plats tyckte att detta var en positiv utveckling.

Helsingborgs stad inväntar besked från polisen om var aktiviteten flyttat till, men oavsett resonerar staden att det finns ett symbolvärde i att Helsingborgs bästa platser fredas från organiserad kriminalitet eller öppen narkotikahandel.

#VarÄrTjejerna
1860

#TJEJ

PO... J... S

VA... TJEJERNA

RAPPAN & THINK THEN

YOU ARE BEAUTIFUL ♡

DON'T FORGET THAT YOU ARE UNIQUE!!

HAPPINESS IS YOUR DECISION

TJEJTRAPPAN GUSTAV ADOLFS TORG

SÖDER, HELSINGBORG
(FOTO: TENGBOM 2018)

TJEJTRAPPAN, HELSINGBORG

Gustav Adolfs torg ligger, precis som Furutorpsplatsen, på Söder i Helsingborg. Då unga tjejer var den grupp som upplevde störst problem med otrygghet på olika platser på Söder var det givet för Helsingborgs stad att involvera målgruppen i valet av åtgärder.

Staden arbetar även med en verktygslåda för jämställd planering och projektet blev en pilot för att utvärdera arbetssättet. Verktygslådan syftade till att använda metoder som skapar fler platser och utemiljöer som tjejer vill använda, då det oftast är killar som använder olika programmerade platser i Helsingborg idag.

Helsingborgs stad tillsammans med Tengbom arkitekter och en genusforskare bjöd in 15 tjejer i årskurs 8 på Wieselgrensskolan att delta i en designdialog där de unga tjejernas upplevelse av platser och behov skulle påverka typen av fysisk åtgärd. De deltagande tjejerna pekade ut tre platser i särskilt behov av förbättring; Gröningen, Viskängen och Gustav Adolfs torg.

UTFORMNINGEN AV TJEJTRAPPAN

Gustav Adolfs torg är en central plats i stadsdelen Söder med hållplatser för kollektivtrafik, lokaler i bottenvåningarna, bostäder och ett flöde av människor. Enligt olika stadsbyggnadsteorier om vad som skapar trygghet skulle platsen alltså anses vara trygg. Speciellt då Helsingborgs stad redan arbetat med belysning och beskärning av växtlighet på platsen.

Tjejernas beskrivning av platsen handlade dock om att de inte vågade gå av vid busshållplatsen på torget

och valde att gå av en station innan eller efter platsen, då de annars upplevde att de utsattes för trakasserier från män i grupp som försökte kontrollera platsen. Projektet och typ av åtgärd fick därför handla om att försöka påverka attityder och öka tjejernas känsla av ägandeskap över platsen. Under tre workshopstillfällen fick tjejerna modellera olika förslag i VR för att skapa en trygg plats där de kunde vänta på bussen.

Processen resulterade i en installation i form av en rosa trappa som fick positiva budskap längs varje trappsteg och ett skrik-hål, där förbipasserande kunde skrika ut sin frustration istället för att slåss och vandalisera. Installationen symboliserade tjejernas vision om en plats för inkludering, rättvisa och jämlikhet. Den rosa färgen och möjligheten att klättra i trappan syftade till att locka till sig tjejer och barn som ville leka. I toppen av trappan placerades även en fejkad övervakningskamera som en symbol för att tjejerna ville se övervakningskameror och poliser på platsen.

”För att vi vill kunna sitta tryggt medan vi väntar på bussen. Här kan också barn leka. När det finns barn och föräldrar här, känner vi oss trygga.” Citat från en av de deltagande

tjejerna (Helsingborgs stad, Tengbom 2018)

Trappan invigdes en sommardag 2018 och på plats var en DJ och Helsingborgs polischef som stod högst upp på trappan enligt tjejernas önskemål.

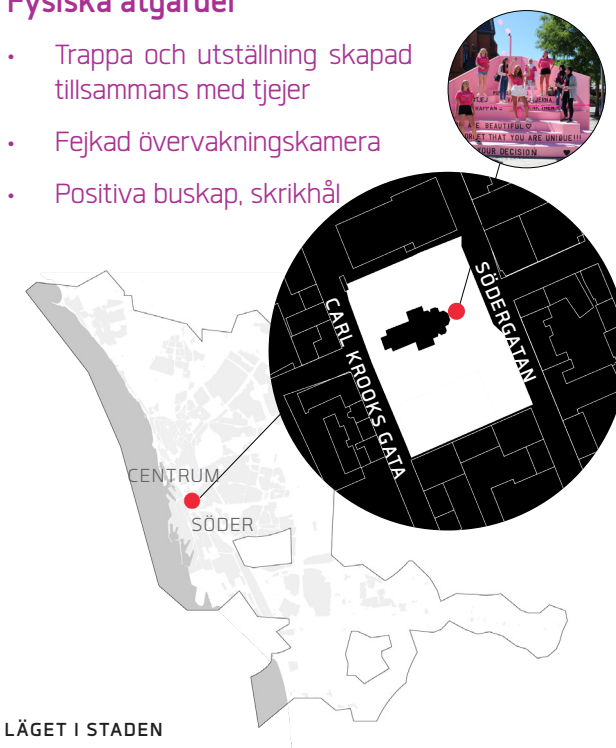
I anslutning till trappan fanns sedan tidigare en social installation med lekklossar, ett annat projekt från Helsingborgs stad som syftade till att få barn att stanna och upp på torget och vilja vistas där.

Projektägare

Helsingborgs stad & Tengbom

Fysiska åtgärder

- Trappa och utställning skapad tillsammans med tjejer
- Fejkad övervakningskamera
- Positiva buskap, skrikhål

LÄGET I STADEN

EFFEKTER

INTERVJUER PROJEKTÄGARE

Enligt intervjun med Helsingborgs stad och Tengbom användes trappan främst som ett sätt att skapa en trygg plats för unga tjejer på torget samtidigt som den rådande maktbalansen skulle utmanas. Precis som med den sociala installationen med lekklossar på torget var syftet att aktivera platsen och bjuda in nya grupper som vanligtvis inte använder platsen.

I det här projektet blir det tydligt att processens effekter, är minst lika viktigt som trappans funktion som en fysisk åtgärd. Tengbom och genusforskaren som deltog såg en tydlig utveckling hos de deltagande tjejerna när det gäller självförtroende och ökad tro på den egna förmågan att formulera argument och stå upp för sin sak.

“Vi lär oss argumentera för vår åsikt, vi lär oss prata med vuxna, vi lär oss stå upp för oss själva. Detta kommer jag att ha med mig hela livet.” Citat från en av de deltagande tjejerna (Helsingborgs stad, Tengbom 2018)

(Helsingborgs stad, Tengbom 2018)

Enligt Tryggare Sverige kan misstron till den egna förmågan att förhindra brott eller hantera konsekvenser att utsättas för brott vara en stor anledning till att människor idag upplever otrygghet Moa på Helsingborg stad tror också att en sådan här process kan öka unga tjejers tro på den egna förmågan och att de på så vis blir stärkta i sig själva.

“Jag är stolt över mig själv för att jag står upp för mig själv.” Citat från en av de deltagande tjejerna

(Helsingborgs stad, Tengbom 2018)

Under invigningen blev det tydligt att Tjejtrappan lyckades påverka den rådande maktbalansen. En av männen, som brukar utöva kontroll över platsen tillsammans med andra, konfronterade Helsingborgs stad och Tengbom och förmedlade att de kunde skydda tjejerna om de upplevde ett problem med otrygghet. Den kvinnliga DJ:n som deltog i eventet blev också utsatt för trakasserier.

På frågan om projektägarna skulle ha valt att göra något annorlunda svarade de att det hade varit intressant att låta fler grupper, ex. unga killar eller äldre, genomföra en liknande process för att se hur resultatet hade blivit annorlunda. Det hade också visat att olika grupper fick möjlighet att visa samägandeskap över platsen.

INTERVJUER GUSTAV ADOLFS TORG

Under platsintervjuerna på Gustav Adolfs torg framkom att tjejtrappan bidragit till en positiv stämning och en känsla av att något händer på platsen. Det gällde också den sociala installationen med lekklossar och stadens satsningar på att tända marschaller under årets mörkaste månad.

Majoriteten av de tillfrågade var dock skeptiska till att dessa olika satsningar skulle påverka den upplevda tryggheten i förlängningen, då det fortfarande förekommer öppen narkotikahandel och olika betenden som de upplever bidra till en hotfull stämning på torget. Många tyckte dock att det var viktigt att frågan lyftes.

OBSERVATIONER

Observationer genomfördes på platsen för att kunna dra slutsatser om hur miljöerna används under kvällstid. I det här fallet visade det sig att Tjejtrappan flyttats till en ny plats (Pixla piren), vilket försvårade uppföljningen.

En av tjejerna som deltog i processen fick dock i uppdrag att kartlägga trappans användning under en månad under sommaren 2018. Slutsatser som drogs då var att både kvinnor, män och barn använde trappan som sittmöbel, för klättring och lek samt i väntan på bussen.

Vid besöket i december 2018 var Tjejtrappan alltså flyttad, men utöver människor som väntade på bussen (blandade åldrar och kön) var det få som stannade upp på torget. I anslutning till torghandeln stod en mindre grupp unga män.

Både intervjuer och observationer visar att både Tjejtrappan och andra initiativ på torget gett effekter i form av att fler barn och unga familjer besöker eller stannar upp på torget. Att dessa grupper blir mer synliga på offentliga platser påverkar direkt unga tjejers känsla av trygghet, enligt tjejerna som deltog i projektet.

I övrigt är effekterna svåra att utröna, då problemen på Gustav Adolfs torg är mer komplexa. Dock är det tydligt att processen i sig har skapat ett självförtroende hos de deltagande tjejerna och att de förhoppningsvis känner ett ökat ägandeskap över torget i en fortsatt förhandling om maktbalansen på platsen.

SLUTSATSER: TJEJTRAPPAN

1. Ny möblering har lockat fler barn och barnfamiljer till platsen och fått fler förbipasserande att stanna upp

De unga tjejerna uttryckte att barn och barnfamiljers närvaro är särskilt viktig för deras upplevelse av trygghet. Både Tjejtrappan och den sociala installationen med lekklossar bredvid trappan lyckades locka nya grupper att stanna upp och vistas på torget. Installationerna lyckades alltså uppnå syftet om att aktivera platsen och få fler olika grupper att uppehålla sig på torget.

Enligt förbipasserande lyckades Tjejtrappan sända ett positivt budskap och lyfta en viktig fråga om allas rätt till platsen.

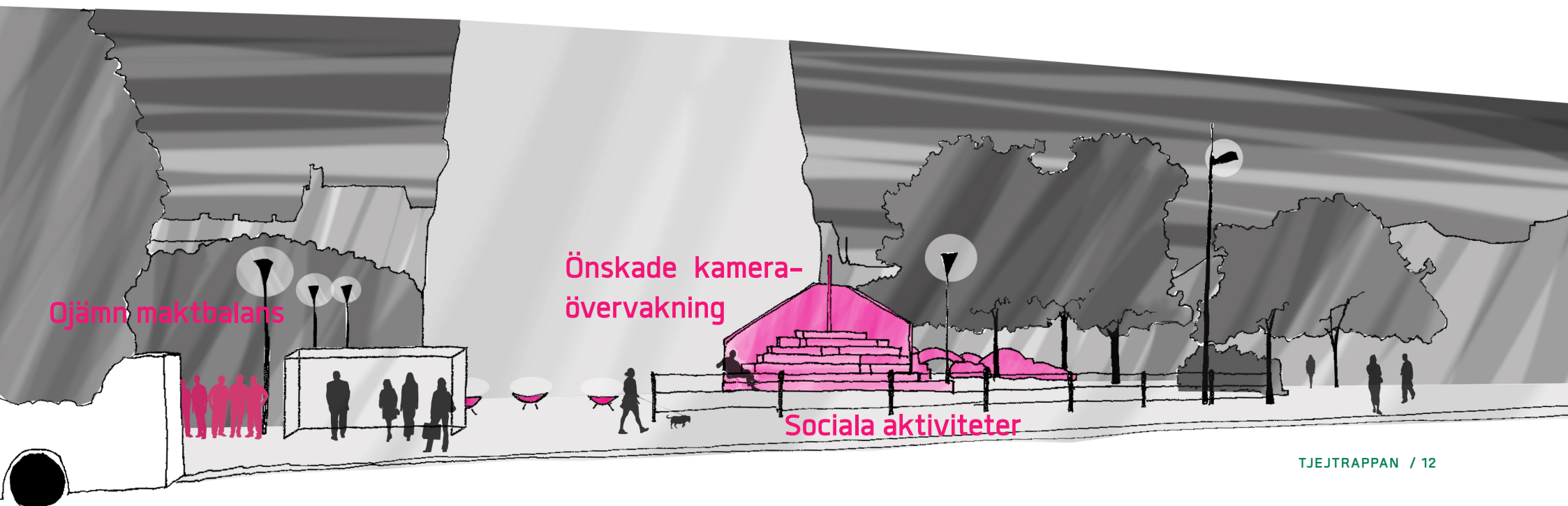
2. Fortsatt ett revir för grupper av män som vill kontrollera platsen. Tjejtrappan har utmanat maktbalansen

Då Tjejtrappan var en temporär installation var det inga i platsintervjuerna som tyckte att trappan inneburit ökad trygghet på sikt. På platsen finns fortfarande grupper av män som vill "äga" platsen vilket påverkar andras känsla av att få vistas där.

Tjejtrappan lyckades dock utmana den rådande maktbalansen på platsen, vilket blev särskilt tydligt på invigningen.

3. För att bryta kontrollen ville de unga tjejerna ha skyddade hållplatser, kameraövervakning och mer närvaro av polis på torget

För att helt kunna påverka den kontroll som männen i grupp utövar på platsen ville de deltagande tjejerna se kupolformade, helt skyddade hållplatser där de kunde stänga in sig i väntan på bussen. Men också kameraövervakning i toppen av tjejtrappan och att en polis ständigt finns närvarande på torget.

WOODHILLS TUNNLAR
SKOGÅS, HUDDINGE

WOODHILLS TUNNLAR, HUDDINGE

Woodhills tunnlar ligger mellan Skogås och Trångsund i Huddinge kommun. Tunnelarna är två på längden då de går under både väg och järnväg. Söder om tunnelarna finns bostäder och norrut finns Nytorps mosses IP, ett skogsområde, ett gymnasium och ett gångstråk.

Arbetet bakom Woodhills tunnlar började med framtagningen av rapporten *Ljusdesign i offentliga miljöer*. Skogås och Trångsund var ett pilotområde för hela kommunen och där genomfördes en medborgardialog om otrygga platser i utemiljön. Dialogen resulterade i 12 utpekade platser som ansågs vara särskilt otrygga. En av dessa var gångtunneln mellan Skogås och Trångsund i anslutning till Nytorps mosse IP och beslut togs om att åtgärder skulle göras på platsen.

Tunneln beskrevs som otrygg då den var mörk till följd av skadegörelse, så som klotter och trasiga lampor. I tunneln förekom också narkotikakonsumtion och ungdomar som uppehöll sig kvällstid.

Unga kvinnor var en av de grupper som upplevde störst problem med otryggheten i gångtunneln och därför blev det självklart att boende i närmiljön skulle involveras i projektet och få inflytande över typ av åtgärd och på så vis känna ägandeskap.

Huddinge kommun gav sedan Topia landskapsarkitekter uppdrag att leda en process och ta fram en design för gångtunneln med hjälp av en designdialog och med jämställd stadsplanering som verktyg.

Rekryteringen av barn som skulle delta i dialogen var svår att få till och varken skolorna eller fritidsgården visade intresse. Då många av barnen som passerar tunneln var aktiva på Nytorps mosses IP, i samband med fotbollsträningen, involverades till slut barn från idrottsklubben. 11 tjejer och två killar i 10–12-årsåldern.

I en serie av workshops fick barnen, med hjälp av Topia arkitekter, beskriva hur de upplevde tunneln idag och med verktyg som modellbygge och platsbesök experimentera med belysning och färger för att testa sig fram.

Barnen tillsammans med Topia konstaterade att belysningen som gick runt hela golvet, väggar och tak passade bäst på platsen. Tunneln målades vit invändigt och tunnelns vingar (entrésidor) och gångvägen ner till tunneln målades med ett ljusblått mönster som Topia utvecklade som en tolkning från barnens skisser.

När tunneln stod klar hölls en invigning i anslutning till tunneln, där barnen fick berätta om processen. Kommunen arrangerade ett godisregn och uppmanade besökare att skicka in namnförslag till tunneln. Syftet med namngivningen var att poängtera att även tunnelarna är en plats värdig ett namn.

Projektägare

Huddinge kommun & Topia landskapsarkitekter

Fysiska åtgärder

- Färgsatt belysning
- Färgsättning tunnel (vitmålad)
- Färgsättning/mönster gångstråk

EFFEKTER

INTERVJUER PROJEKTÄGARE

Utifrån given budget upplever både Huddinge kommun och Topia arkitekter att åtgärderna gav önskade effekter. Syftet med projektet var att skapa ljusare och trevligare tunnlar utan uttalat mål att motverka skadegörelse av olika slag. En utvärdering som gjordes av Urban utveckling efter att tunnarna stod färdiga visade att majoriteten i platsintervjuerna upplevde att tunnarna blivit bättre och just trevligare och ljusare.

Utvärderingen visade också att klottret och skadegörelsen minskade det första halvåret efter att tunnarna stod klara, för att sedan komma tillbaka och öka igen. Den grupp med ungdomar som tidigare samlades i tunneln för att röka narkotika har också flyttat på sig efter att åtgärderna genomförts.

“Det var ju en problematik med en grupp som rökte på i tunneln. Folk valde att gå över vägen istället för att passera tunneln, vilket skapade en osäker trafiksituation. Men som vi har förstått det så hänger inte den gruppen där längre.” Topia landskapsarkitekter

Direkt efter att tunnarna var färdigställda var kommunen angelägen om att hålla platsen fin och de var snabba med att tvätta bort klotter samt åtgärda sabotage. Med anledning av det tror projektägarna inte att det räcker med fysiska åtgärder utan att dessa behöver kombineras med god drift av platsen, socialt

arbete och positiva associationer och berättelser om platsen. Det kan skapas med hjälp av exempelvis evenemang och information.

Om resurserna hade varit obegränsade hade projektägarna dock gärna sett att ett helhetsgrepp togs om hela stråket som leder till tunnarna och att projektet skulle ha varit en del i en process som tog ett helhetsgrepp över hela området.

En slutsats som teamet drog efter genomförd process var att det hade behövt vara fler som deltog i designdialogen för att själva processen skulle ha gett större ringar på vattnet. Ultimat hade varit om projektet hade varit återkommande moment varje år, som ett samarbete med närliggande skola eller fritidsgården.

När insatserna blir projektbaserade är det svårt att få en aktör att ta ansvar och skapa kontinuitet.

INTERVJUER WOODHILLS TUNNLAR

Majoriteten av de tillfrågade var ense om att tunnarna blivit ljusare, trevligare och fått en mer positiv känsla.

“Jättefint, det har gjort stor skillnad för känslan i tunnarna!” Kvinna 50 år

Åsikterna var dock delade om åtgärderna hade påverkat tryggheten i tunneln. Flera svarande upplevde att den begränsade fysiska åtgärden inte hade hanterat det som skapar otrygghet längs hela sträckan. Tunnlarnas avskilda läge är svårt att påverka med en fysisk åtgärd.

“Om ingen vill gå på gångstigen som leder till tunneln för att den ligger så avskilt, då spelar det ingen roll hur tunneln ser ut. Det måste till ett helhetstänk och inte bara tunnelseende” Kvinna 35 år

De vitmålade väggarna, som färgsätts med belysning, fick även kritik då det blir som en ”vit duk” för de som klottrar.

OBSERVATIONER

Vid tillfället för observationen, en vardagseftermiddag i januari, passerade endast 3 personer på en timme och inga uppehöll sig på platsen.

Vid tillfället för platsbesöket i tunnarna var de angripna av klotter och tags samtidigt som flertalet lampor var utsatta för sabotage.

Observationerna visar att tunnarnas läge och placering i strukturen i sig skapar en obefolkad passage med relativt få förbipasserande per timme. Trots att platsbesöket var begränsat till ett tillfälle var det talande att inte fler passerade under ”rusningstid” en vanlig vardagseftermiddag.

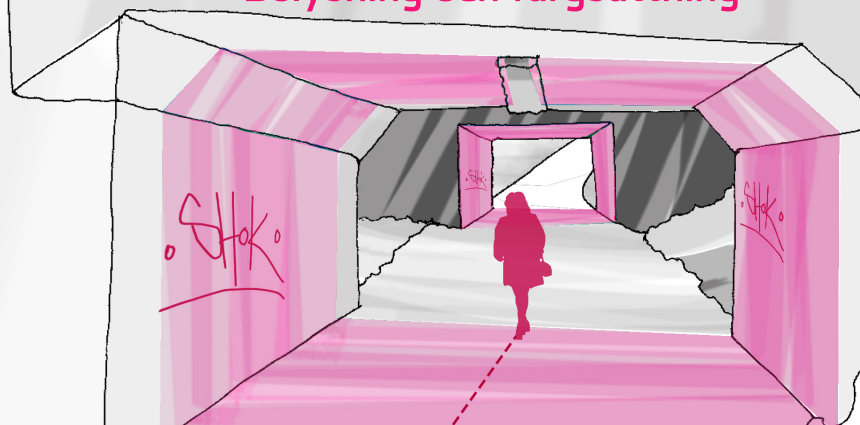
Det avskilda läget och vägen ner i tunneln gör att den är relativt insynsskyddad vilket kan påverka tunnelns förutsättningar att lyckas med den här typen av punktinsatser.

Belysning och färgsättning

Klotter och skadegörelse

GRS

SHOK

Otryggt gångstråk

1. Belysning och ljusare färg har gjort tunnelarna trevligare och tryggare

Både utvärderingen av Urban utveckling och uppföljningen genomförd av Spacescape visar att belysning och färgsättning har påverkat upplevelsen av tunnelarna och förbipasserande upplever att de känns trevligare och delvis tryggare.

2. Gångvägen till och från tunnelarna upplevs som otrygg och öde

Vid platsbesöket kunde Spacescape konstatera att tunneln har relativt låg användningsgrad med få passerande även under rusningstid en vardag. Enligt intervjuade kan det bero på att gångvägen som leder till tunneln upplevs som otrygg och öde, vilket gör att många väljer en annan väg, oavsett hur tunnelarna ser ut. Ett helhetsgrepp över hela stråket efterfrågades för att göra det mindre öde.

3. Klotter och skadegörelse minskade initialt, men kom sedan tillbaka

Valet av åtgärd, vitmålade väggar som lysas upp, fick kritik för att locka till sig klotter. Deltagare i intervjuerna hade gärna sett en färgsättning och utformning som hade gett ett mer permanentat intryck med en medveten strategi att motverka skadegörelse.

En fysisk åtgärd likt denna behöver följas upp med ökat underhåll som sträcker sig länge än ett halvår efter färdigställande.

NOORSKENS TUNNEL

FISKSÄTRA, NACKA

NOORSKENSTUNNELN, NACKA

Gångtunneln Noorsken ligger i direkt anslutning till Fisksätra station längs Saltsjöbanan i Nacka kommun. Söder om tunneln ligger bostäder och Fisksättra centrum och i direkt anslutning norrut finns en idrottsplats och en idrottshall.

Under projektnamnet "Fisksätra Vibes" bjöd Smart Kreativ Stad, Stena fastigheter och Nacka kommun in konstnärer och kreatörer från en konstnärspool att lämna förslag på ny utformning för att göra miljöerna i Fisksätra mer attraktiva.

Uppdraget handlade om att bl.a. göra gångbron och gångtunneln mer tilltalande och på så vis öka känslan av trygghet i området. Gångtunneln var en plats som tidigare upplevdes som grå, otrygg och inte omhändertagen.

För gångtunneln valdes två konstnärer som skulle ta fram förslag för omröstning och en av dessa var Andreas Blom från Kollektivet Livet.

När Andreas tog fram förslaget för Noorsken valde han att involvera 10 – 12 ungdomar i en rad workshopstillfällen på Fisksätra fritidsgård. Tillfällena syftade dels till att ge ungdomarna inflytande över utformningen men också att bygga upp ett förtroende, respekt och en känsla av samägandeskap hos deltagarna. Andreas valde medvetet att engagera de ungdomar som potentiellt skulle kunna måla över ett färdigt konstverk.

Processen resulterade i ett digitalt tryck som är en kombination av deltagande ungdomars citat, konstnärens egna mönster och mönster från Fisksättras mönsterarkiv. Dessa skapade tillsammans en ny mönster- och färgsättning på tunnelns väggar och golv samtidigt som ny belysning föreslogs.

Förslaget tillsammans med andra ställdes sedan ut på det lokala biblioteket i Fisksätra centrum och samtliga hushåll i Fisksätra fick hemskickat analoga röstkort där de kunde rösta fram sina favoriter.

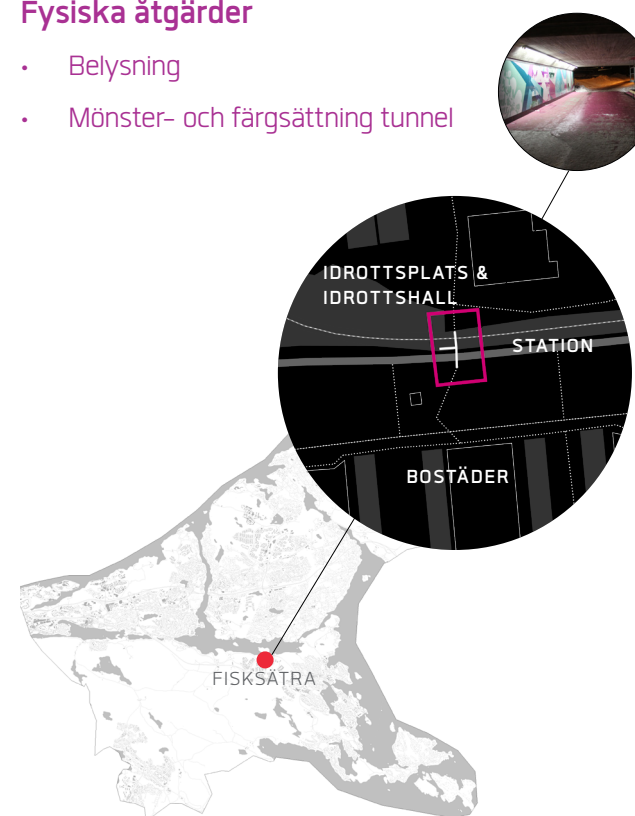
Noorsken fick flest röster av de två olika förslagen för tunnelns utformning och tunnelns nya utformning verkställdes under 2017–2018.

Projektägare

Nacka kommun & Andreas Blom, Kollektivet Livet

Fysiska åtgärder

- Belysning
- Mönster- och färgsättning tunnel

LÄGET I STADEN - NACKA KOMMUN

EFFEKTER

INTERVJUER PROJEKTÄGARE

Både kommunen och konstnären Andreas är nöjda med resultatet och effekterna av gångtunneln. Även om ingen uppföljning gjordes i direkt anslutning till färdigställandes. Enligt Fredrika på kommunen har tunneln ännu inte utsatts för skadegörelse eller klotter.

Andreas påtalar dock att tilliten som byggdes upp under processen är det faktiskt trygghetskapande arbetet. Slutprodukten syftar mer till att bidra till en positiv stämning och skapa något som folk, som passerar där varje dag, tycker om. Genom att bjuda in till deltagande och sen faktiskt genomföra ett projekt där människor har haft möjlighet till inflytande skapar i sig tillit och trygghet.

På frågan om vad de skulle ha gjort annorlunda säger Andreas Blom att han önskar att han hade kunnat låta de deltagande ungdomarna få mer inflytande över slutprodukten. Han hade också velat ha mer resurser i slutet av projektet för att kunna genomföra uppföljning och utvärdering av slutresultatet.

INTERVJUER I NOORSKENSTUNNELN

Under intervjuerna på plats i tunneln uttryckte sig en majoritet väldigt positivt till de fysiska åtgärderna. De flesta upplevde att färgerna och mönstret skapade en positiv stämning som de inte tidigare sett i en gångtunnel. Färgerna och mönstren på golv och väggar skapar också en kontrastfärg, som enligt en kvinna, gör det enklare att se om någon är i tunneln på långt håll.

“Kul med olika färger som gör att man ser på långt håll om det är folk i tunneln. Det rosa blir liksom en kontrastfärg.” Kvinna 30 år

En annan förbipasserade kritiserade dock färgen på golvet, då det just blir en kontrastfärg även för smuts och skräp, vilket kan ge en känsla av att platsen inte omhändertas.

Flera beskrev att tunneln känns betydligt tryggare än innan, tack vare den ändrade utformningen. Två kvinnor i medelåldern berättade att de tidigare tog en omväg om de kom hem från arbetet sent på kvällen. Idag tycker dom att det är trevligt att välja vägen genom tunneln.

“Mycket tryggare, mer ljus – perfekt. Förut när man slutade kl 22 och kom hem med tåget vågade man knappt gå igenom här och tog omvägar.” Två kvinnor 35 + 50 år

En ung tjej uttryckte sig dock skeptiskt till om färger och ljus skulle ha någon effekt på den upplevda tryggheten, men hon hade å andra sidan inte upplevt att tunneln var otrygg innan åtgärderna genomfördes.

En man beskrev att förändringen i tunneln var positiv men var kritisk till att det kunde påverka känslan av trygghet. Enligt honom handlade de snarare om tilliten till andra människor i området.

OBSERVATIONER

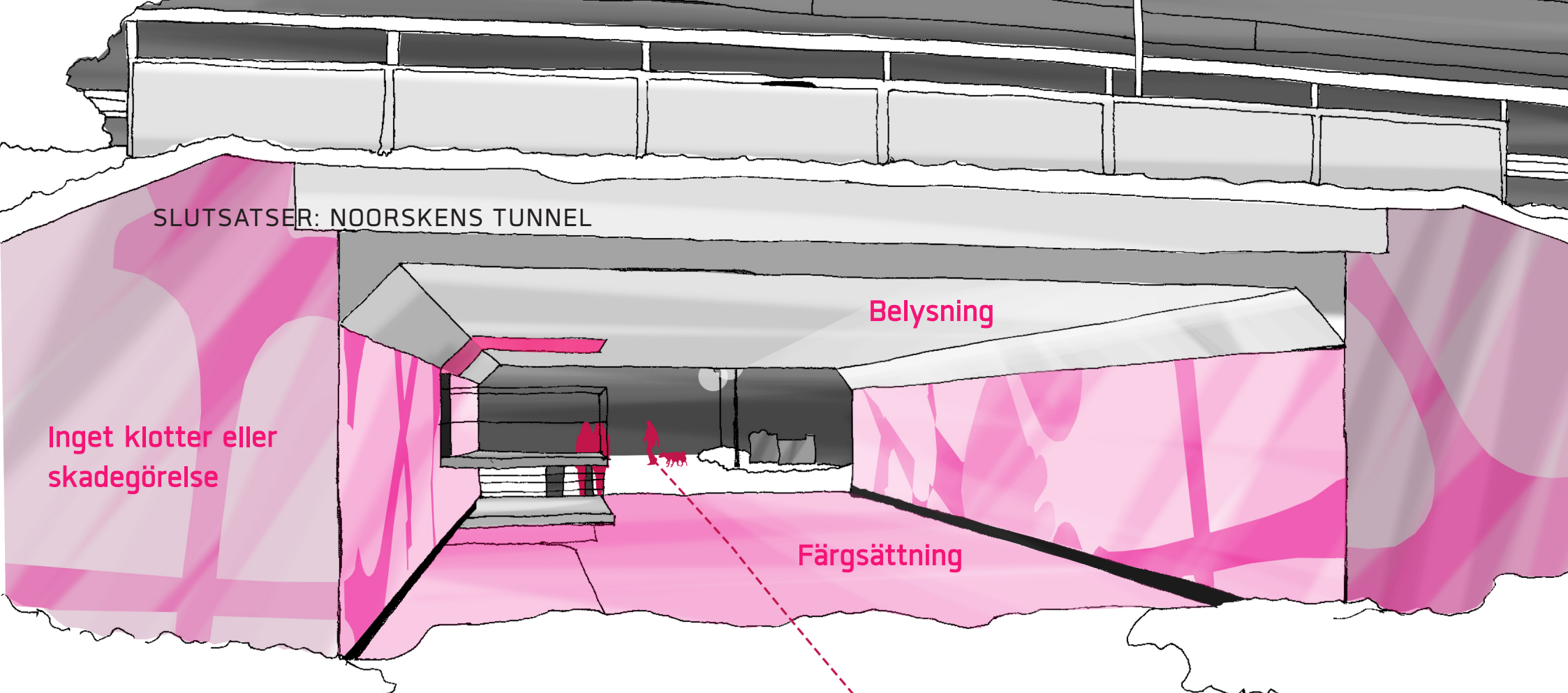
Under observationen i december passerade ca 160 gående i timmen. Majoriteten kom från spårvagnsstationen, från närliggande bostäder eller idrottshallen. Det var jämt fördelat mellan kvinnor och män och en stor andel barn och unga.

Två unga tjejer stannade upp och vistades i tunneln i ca 30 min. De pratade och tittade i varandras mobiltelefoner.

Under platsbesöket fanns inget synligt klotter eller tecken på skadegörelse i tunneln eller dess "vingar".

Ansamling av löv och skräp i tunnelns ränna ansågs skapa ett skräpigt intryck som förstärktes mot det kontrasterande rosa

SLUTSATSER: NOORSKENS TUNNEL

Inget klotter eller skadegörelse

Belysning

Färgsättning

1. Ljusare och tryggare med belysning och färg

100 % tyckte att tunneln blivit ljusare, mer positiv och trevligare. 50 % av dessa tyckte dessutom att det blivit tryggare. Vissa uttryckte att de nu vågar gå igenom tunneln på kvällar/nätter, vilket de inte gjorde tidigare. Fler kan därför antas välja vägen genom tunneln än tidigare. Övriga tyckte inte att det var otryggt innan eller att otryggheten inte kan åtgärdas med färg eller belysning.

2. Kontrastfärg på golv och väggar skapar ökad överblick på långt håll

Färgsättningen på golv och väggar skapar kontraster mot mörka kläder och gör att det blir lättare att se på långt håll om någon befinner sig i tunneln. Valet av åtgärd ansågs alltså skapa förbättrad överblickbarhet.

3. Tunneln är fredad från klotter och skadegörelse

Utformning, process eller läge kan vara olika faktorer som påverkat det faktum att tunneln är nästintill helt fredad från klotter och skadegörelse.

HUR TRYGGGT BLEV DET?

HUR TRYGGT BLEV DET?

MAJORITETEN TYCKER ATT PROJEKTEN GETT POSITIV EFFEKT MEN MÅNGA PLATSER ÄR FORTFARANDE OTRYGGA

Oavsett om deltagarna i studien tyckte att platserna blivit tryggare eller inte var de eniga om att åtgärderna skapade en positiv känsla och förändrade platsens karaktär till det bättre.

Vissa ifrågasatte att färg eller belysning kan rå på känslan av otrygghet men även de var eniga om att åtgärderna signalerade att platserna är omhändertagna och att någon bryr sig.

Flera deltagare i de olika processerna och förbipasserande efterfrågade övervakningskameror och ökad närvaro av poliser för att deras upplevda trygghet skulle förbättras. Mellan projektägarna gick resonemanget kring övervakning och polisiär närvaro isär.

Moa Sundberg och Josette Dahlin på Helsingborgs stad ser ett attitydskifte kring övervakningskameror i Helsingborg där de flesta nu resonerar att det inte ett problem gällande integritet och bör vara oproblematiskt så länge alla har "rent mjöl i påsen". Övervakningskameror i Helsingborg har dock bara använts på strategiska platser för att mota bort kriminell verksamhet från stadens mest använda platser.

Nacka kommun och Kollektivet Livet resonerar att övervakningskameror dock tillför mer av den negativa stämning som risken för brott innebär. De tror snarare på att arbeta med ökat inflytande, processer och kultur som skapar tillit.

"Människor upplever sig ha olika stora möjligheter att själva påverka sin egen säkerhet för att drabbas av olika händelser...Knappt 25 procent bedömer sig ha stora möjligheter att påverka risken för att drabbas av våld och övergrepp."

(Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, 2011)

LÄGRE TILLIT TILL ANDRA MÄNNISKOR BLAND DE SOM FORTFARANDE TYCKER ATT PLATSERNA ÄR OTRYGGA

Av de som menade att åtgärderna inte alls påverkade deras upplevelse av otryggheten på platsen, uttryckte i regel en lägre tillit till andra människor. Både i form av ökad risk att bli utsatt för brott och om andra skulle ingripa även om de hörde eller såg något.

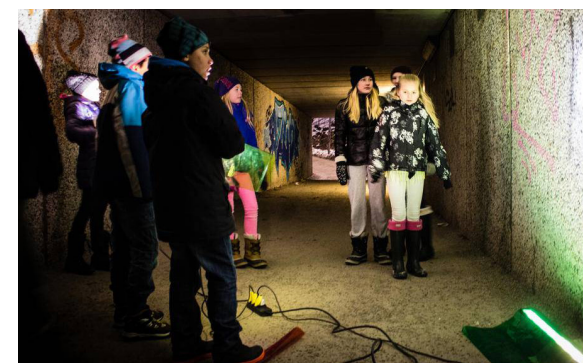
DESIGNDIALOG KAN ÖKA TRYGGHETEN I DET OFFENTLIGA RUMMET BLAND DELTAGARNA

I samtliga projekt användes någon form av designdialog för att de som upplevde platserna som otrygga skulle få inflytande över vilka åtgärder som behövdes. I projektet Tjejtrappan blev det tydligt att processen och möjligheten till inflytande ökade självförtroendet hos de deltagande tjejerna.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap poängterar att den egna upplevelsen av trygghet till stor del speglar tilltron på ens förmåga att själv påverka huruvida du drabbas av olika händelser (MSB, 2011). Den ökade tilltron på den egna förmågan kan i det här fallet ha fungerat trygghetsskapande för de begränsade antalet deltagare i processen.

Det trygghetsskapande i själva processen riskerar dock att få ganska små effekter för tryggheten på platsen i stort, då relativt få är involverade i respektive projekt.

Vid platsintervjuerna blev det tydligt att samtliga förbipasserande inte kände till processerna som låg bakom de olika projekten eller de som deltog. Vidare vore det därför intressant att utreda om berättelser eller skyltning om medskapande processer, där andra än en själv varit involverade, kan skapa ringar på vattnet när det kommer till trygghet på medskapade platser.

DESIGNDIALOG I WOODHILLS TUNNEL (TOPIA LANDSKAPS-ARKITEKTER)

PLATSENS TRYGGHET PÅVERKAS OCKSÅ AV LÄGET I STADEN

Även om enstaka fysiska åtgärder bevisligen kan påverka upplevelsen av en plats, har trygghet sällan bara med den specifika platsens utformning att göra. I exemplet Woodhills tunnlar riktades kritik mot att åtgärderna bara fokuserat på tunnelns utformning och att inget helhetsgrepp hade tagits för att hantera läget och den öde gångstigen. I platsintervjuerna framkom att vissa fortfarande väljer en annan väg på grund av utformningen av gångstråkets till tunnarna och dess läge i strukturen.

Inom ramen för projektet för Woodhills tunnlar fanns inte resurser att ta ett större grepp som hanterade gångstråket till tunnarna, utan syftet var främst att arbeta med punktinsatser. I det här fallet blir det dock tydligt att otryggheten också skapas av det avskilda läget i stadsdelen.

Det är viktigt att komma ihåg att platsens läge inte alltid är givet och oföränderligt. Genom stadsbyggnadsprojekt är det fullt möjligt att inte bara skapa tryggare platser utan också tryggare lägen. Det kan exempelvis ske genom nya överblickbara kopplingar mellan platser, ökad täthet som leder till ökad närvaro av människor och ny bebyggelse som vänder sig mot platsen och på så vis ökar den informella övervakningen.

TUNNLARNA MELLAN SKOGÅS OCH TRÅNGSUND HAR ETT LÄGE SOM UPPLEVS SOM AVSKILT OCH ÖDE

PLATSENS TRYGGHET PÅVERKAS OCKSÅ AV DEN SOCIALA KONTEXTEN

Gustav Adolfs torg är en plats som uppfyller många av de trygghetskapande förutsättningar som Woodhills tunnlar på föregående sida saknar (genomströmning av gående, överblickbarhet och lokaler i gatuplan). Här existerar istället en social kontext som skapar otrygghet bland de intervjuade personerna.

Sociala revir och informella maktstrukturer visar sig, precis som öde platser, begränsa människors upplevda rörelsefrihet och trygghet. I vissa fall kan sådana maktstrukturer i det offentliga rummet också utvecklas på grund av kriminalitet, som var fallet på Furutorpsplatsen. Den nationella operativa avdelningen hos polisen i Sverige ser t.ex. en förändring i attityder och generell förskjutning av öppen narkotikahandel – från skogen till torget (NOA, 2018).

Helsingborgs stad vittnar också om att den sociala segregation som finns i Helsingborg påverkat upplevelsen på både Gustaf Adolfs Torg och Furutorpsplatsen. Den tydliga sociala uppdelningen mellan stadsdelarna har enligt stadens tjänstemän lett till både ökade fördomar och machokultur, vilket ökat den allmänna otryggheten. Här är Helsingborgs stads och Tengbom arkitekters arbetssätt med att både arbeta med platsutformning och att utmana maktbalanser intressant.

TRYGGHET FÖR VEM?

På uppdrag av Stockholms stad och Jernhusen genomförde Spacescape en socialt värdeskapande

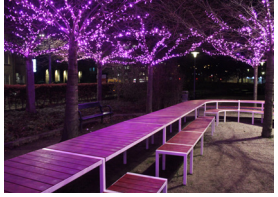

UNDERLAG FRÅN TENGBOM ARKITEKTER OCH HELSINGBORGS STAD SOM VISAR DE SKYDDADE BUSSKURER SOM TJEJERNA EGENTLIGEN VILLE SE FÖR ATT KÄNNA SIG TRYGGA I VÄNTAN PÅ BUSEN

analys av Centralstationsområdet i Stockholm under 2018. En av de stora utmaningarna, bland många grupper, visade sig vara att öka tryggheten i området. Anledningen var både en bristande stadsmiljö men också i viss grad närvaron av hemlösa. Samtidigt visade fokusgruppsintervjuerna att centralstationen var en av Stockholms tryggaste platser just bland de som befinner sig i hemlöshet. Exemplet visar på att upplevelsen av trygghet för en grupp inte alltid är det för en annan och att det krävs en bred dialog för att inhämta kunskap om olika gruppers behov och upplevelser i mer komplexa stadsmiljöer. Exemplet pekar också på behovet av både sociala och rumsliga åtgärder. I fallet centralstationen pågår nu en omfattande planering för att öka de rumsliga

förutsättningarna för trygghet i och med ett större förtätningsprojekt. Parallellt med det har Jernhusen börjat ett samarbete med Stadsmissionen och Röda Korset för att hjälpa de hemlösa i området.

Vid sidan av utformningen av stadsmiljön kan alltså både maktstrukturer, sociala problem och i vissa fall en allmän rädsla för människor med annat kulturellt ursprung spä på den upplevda otryggheten. Detta pekar på komplexiteten att uppnå målet om trygghet för alla, eftersom tryggheten för vissa bygger på frånvaron av de andra. Därför är olika platsåtgärder sannolikt inte nog för att öka den allmänna tryggheten. Det behövs troligtvis också en ökad tolerans för olikheter i samhället i stort.

EFFEKTER

ÅTGÄRD	FURUTORPSPLATSEN	TJEJTRAPPAN	WOODHILLS TUNNLAR	NOORSKENS TUNNEL
BELYSNING				
BELYSNING	<ul style="list-style-type: none"> + PLATSEN UPPLEVS SOM TREVLIGARE & TRYGGARE + KÖRSBÄRSBLOMNINGEN UTGÖR EN ATTRAKTION I SIG SOM SKAPAR RÖRELSE 		<ul style="list-style-type: none"> + ÖKAD TRYGGHET + ÖKAD ÖVERBLICKBARHET 	<ul style="list-style-type: none"> + ÖKAD TRYGGHET + ÖKAD ÖVERBLICKBARHET
FÄRGSÄTTNING	<ul style="list-style-type: none"> + FÄRGSÄTTNINGEN SKAPAR EN POSITIV KÄNSLA PÅ PLATSEN 	<ul style="list-style-type: none"> + POSITIVT BUDSKAP OCH SYFTADE TILL ATT SIGNALERA TJEJERNAS RÄTT TILL PLATSEN 	<ul style="list-style-type: none"> + DEN FÄRGSÄTTA BELYSNINGEN SKAPAR EN POSITIV KÄNSLA I TUNNELN - DE VITMÅLADE VÄGGARNA LOCKADE TILL SIG KLOTTER 	<ul style="list-style-type: none"> + POSITIVT LADDAT + MER OMHÄNDERTAGET + KONTRASTFÄRG SOM ÖKAR ÖVERBLICKBARHETEN
FLER AKTIVITETER: EX. LEKREDSKAP, GRILLPLATS, UTEGYM	<ul style="list-style-type: none"> + NYA GRUPPER BEFOLKAR OCH VISTAS PÅ PLATSEN 	<ul style="list-style-type: none"> + NYA GRUPPER BEFOLKAR OCH VISTAS PÅ PLATSEN + NÄRVARON AV BARN ÖKAR TRYGGHETEN FÖR UNGA TJEJER 		
ÖVERVAKNING	<ul style="list-style-type: none"> + EFFEKTIV METOD FÖR ATT TVINGA BORT KRIMINELL VERKSAMHET FRÅN STADENS BÄSTA PLATSER. NEGATIVA EFFEKTER AV ÖVERVAKNINGEN FRAMKOM INTE. 			

Tabellen ovan är en sammanställning av projektens olika fysiska åtgärder och dess effekter baserat på vad som sagts i intervjuer.

KÄLLOR

KÄLLOR

Andersson, B (2004) *Rädslans rum - trygghetens rum - ett forskningsprojekt om kvinnors vistelse i trafikrummet*. Lunds universitet

Boverket (2018a) Jämställdhet i samhällsplaneringen, <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/sa-planeras-sverige/nationella-mal-for-planering/jamstallldhet-i-samhallsplaneringen/>

Boverket (2018b) Designdialog i Alby, Botkyrka, <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/sa-planeras-sverige/kommunal-planering/medborgardialog1/hur-har-andra-gjort/designdialog-i-alby-botkyrka/>

Boverket, BRÅ, Tryggare mänskligare Göteborg (2010) *Trygghetsvandring - en vägledning*

BRÅ (2018) Nationella trygghetsundersökningen 2018

Ceccato, V. (2016) *Public Space and the Situational Conditions of Crime and Fear*, International Criminal Justice Review

MSB - Mydigheten för samhällsskydd och beredskap (2011) *Tryggare kan ingen...? Svenskarnas uppfattning om trygghet och säkerhet. Statistik och analys*

Polismyndigheten i Stockholms län (2005) *BoTryggt05 - Handbok för brottsförebyggande och trygghetsskapande i bostäder och bostadsområden*

Skogan, W. G. (1976) *Public policy and fear of crime in large American cities*.

SPACESCAPE

Spacescape AB / Östgötagatan 100 / Box 4700 / SE-116 92 Stockholm / Sweden
Tel +46 8 452 97 67 / www.spacescape.se / info@spacescape.se